

Forsvarsministeren Tore O. Sandvik
FORSVARSDEPARTEMENTET
Postboks 8126 DEP
0032 OSLO

Vår ref.: 2024/12581-57

Deres ref.:

Dato: 28.03.2025

Angående lokalisering av NATOs nordiske luftoperasjonssenter i Norge

Vi viser til det høyaktuelle spørsmålet om hvor et nytt NATO luftoperasjonssenter i Norge bør ligge.

Det er forståelig nok høy aktivitet for å argumentere for de aktuelle alternativene om dagen. I påvente av at Regjeringen kommer med signaler om hvor de mener et slikt senter skal plasseres, har vi behov for å komme nærmere inn på flere av kvalitetene ved Rygge-alternativet. Dette slik at statsråden får dypere kjennskap til hva av Norges viktigste forsvarsanlegg kan tilby.

Sikkerhetspolitiske vurderinger må ligge til grunn

Vi er glade for at det er enighet i NATO om at Norge skal få ansvaret for å bygge opp NATOs tredje regionale luftoperasjonssenter for de nordiske landene.

Vi registrerer at NATOs sentralkommando for luftoperasjoner (AIRCOM) og våre nordiske allierte støtter Rygge-alternativet som den anbefalte lokasjonen for Nordic CAOC, og at AIRCOM presiserer at Rygge tilfredsstillende alle militære krav.

I den pågående debatten ser vi at det tas til orde for at det nye NATO-hovedkvarteret skal plasseres i Nord-Norge på grunn av grensen mot Russland og nordområdenes strategiske rolle for Norge.

Vi er enige i at det er viktig at Norge har økt tilstedeværelse i nordområdene og at Forsvaret bygges opp for å kunne ivareta Norges sikkerhetspolitiske interesser. Samtidig vil vi understreke at totalbildet har forandret seg de siste årene.

FYKOM Politisk sekretariat

Postadresse: Postboks 220, 1702 SARPSBORG

Besøksadresse: Oscar Pedersens vei 39, 1721 SARPSBORG

Telefon: 69 11 70 00

E-post: post@ofk.no

Internett: www.ofk.no

Org.nr.: 930580694

Nordiske NATO-land sine grenseområder mot Russland

Fram til Finlands og Sveriges inntreden i NATO var Norges grense mot Russland også NATOs landegrense til Russland i nord. Slik er det ikke i 2025. Nå er hele Norden NATOs grense i nord:

- Av Norges landegrense på 2562 km er nær 198 km grense mot Russland – fra Pasvikdalen til Grense Jakobselv
- Av Sveriges landegrense på 2562 km er 196 km mot Russland og 1630 km mot Norge
- Finlands grense mot Russland er 1340 km
- I tillegg har NATO-landene Estland (294 km), Latvia (217 km) og Litauen (281 km) grenser mot Russland

Vi trekker frem dette for å påpeke kompleksiteten i dagens bilde, som Norge må forholde seg til. Russland kan utgjøre en trussel mot nordområdene i Norge, men også en troverdig trussel mot flere NATO-land i Østersjø-regionen. Dette ifølge et av dansk etterretningstjeneste sitt scenario, bekreftet av den norske etterretningstjenesten, som viser til at Russland har store planer for å utvide landmakten og landstyrkenes tilstedeværelse langs hele grensen til NATO.

Vi har derfor tillit til at det er enighet om at etablering av et nytt NATO-hovedkvarter ikke handler om nordområdene i Norge, men å styrke samarbeidet med våre allierte og kunne lose og styre rundt 250 fly fra de nordiske landene i krise og krig. De nordiske styrkene skal dekke et enormt område fra Nord-Atlanteren og nordområdene til Finland og Østersjøen ned til Baltikum. Da må NATOs krav og sikkerhetspolitiske vurderinger ligge til grunn for valg av lokasjon.

Samlokalisering av to militære hovedkvarterer

Vi er kjent med at det argumenteres for samlokalisering av to militære hovedkvarter, basert på Norges praksis siden 1950-tallet om å samle Forsvarets operative ledelse mest mulig. Det er en praksis som har fungert bra i fredstid. Men nå er vi en spesiell situasjon som krever spesielle tiltak.

Et allment militært prinsipp tilsier at jo mer man samler kritiske ressurser på ett sted, desto mer sårbar blir man. En plassering av de to hovedkvarterene i samme fjellhall eller på samme sted vil, i en eventuell krise- eller krigssituasjon, utgjøre et åpenbart angrepsmål for en mulig fiende. Enten det er et rent fysisk eller et cyberangrep. Det er derfor klokt å spre slike hovedkvarter på flere lokasjoner, slik som Finland, vår nye NATO-alliert med lange tradisjoner innen forsvarsplanlegging og prioriteringer, har gjort.

Vi er kjent med at Luftforsvaret mener at Norge bør tilby NATO et luftoperasjonssenter som ligger inne i ett fjellanlegg, ikke spredt rundt på flere steder, og har derfor pekt på at fjellhallen på Rygge flystasjon er det beste valget.

Maktpåliggende med rask etablering

Ved etableringen av et nytt senter vil NATO stille krav til hurtighet. Dersom det skal investeres milliarder i å bygge et nytt senter, så må dette skje fort og det må etableres slik AirCom ønsker.

Vi er kjent med Forsvarsbygg sine vurderinger, som anslår at det vil ta 3-4 år før en har et fullverdig operasjonssenter som tilfredsstillende alle krav til sikkerhet og beskyttelse (det gjelder for begge alternativer). Vi vil understreke at på Rygge står fjellanlegget ledig og tilnærmet klart, og store deler er allerede pusset opp.

Rygge huser også luftforsvarsstaben, deler av ledelsen for Luftforsvaret og Luftforsvarets våpenskole. Heimevernet har en avdeling på Rygge. De nye «Sar Queen»-redningshelikoptrene og spesialstyrkenes helikoptre opererer herfra. Rygge er ett av 12 militære områder i Norge som USA har tilgang på. Amerikanere bruker et par milliarder kroner på hangarer, lagre og sikring. Flystasjonen skal kunne motta kampfly og forsterkninger. Den har en strategisk plassering ved at fly kan nå både Østersjøen, Baltikum, og Kaliningrad.

På Rygge kan en ta av og lande med militære fly i direkte nærhet til selve fjellhallen. Så i en akutt situasjon er det meget kort vei fra rullebane til kontorplassen, om det er behov for å fly inn personell.

Norge og NATO må bruke forsvarsbudsjettene klokt

Ifølge NATO-sjef Mark Rutte er alliansen i krisemodus på grunn av manglende investeringer og fordi medlemslandene må bruke «betydelig mer» enn 2 prosent av BNP på forsvar. Det betyr at europeiske land, inkludert Norge, må øke forsvarsbudsjettene og gjøre tøffe økonomiske prioriteringer i tiden fremover.

Etableringen av et nytt NATO-kommandosenter kan bli et spleiselag mellom Norge og NATO. Kostnadsbyrden for de to partene avgjøres av hvor store og omfattende flyttinger og investeringer som trengs for å få et luftkommandosenter opp og i drift, samt eventuelle kostnader knyttet til incentivordninger for å motivere militært personell til å pendle til mindre befolkningstette tjenestesteder. Dette kan føre til ekstra kostnader – i verste fall i milliardklassen.

Ifølge Aftenpostens artikkel 21.03.25 viser foreløpige anslag gjort av Forsvarsbygg at Rygge blir langt rimeligere enn Reitan-alternativet. Dette er basert på vurderinger som er gjennomført over en rekke plasseringer over hele landet. Det er sett på faktorer som tid, kost, ytelse, sivile rammebetingelser, operative vurderinger og spørsmål rundt eiendom, bygg og anlegg.

Rygge har allerede et fjellanlegg som er delvis pusset opp og hvor det er plass til luftoperasjonssenterets aktiviteter. Anlegget ligger inne på en eksisterende militær flystasjon med vakthold, forlegning og forpleining – samt alle støttefunksjoner. Dette gjør Rygge-alternativet kostnadseffektivt.

Som statsråden er godt kjent med, er det ikke satt av midler i langtidsplanen til et nytt luftoperativt senter. Det betyr at dette prosjektet vil gå ut over andre investeringer i NATO og Norge. Vi merker oss FFIs rapport for 2025, som antyder at de 611 ekstra milliardene i forsvarsbudsjettene trolig er for lite, og at det mangler 78 milliarder for å få full realisering av langtidsplanen. Det krever igjen svært strenge prioriteringer for å få mest mulig ut av pengene. Vi setter vår lit til at Regjeringen vil gjøre kloke økonomiske vurderinger i saken.

Rygge-alternativet dekker Forsvarets rekrutteringsbehov

Som statsråden vet, krever luftoperasjonssenteret svært erfarent og kompetent personell både fra Norge, de nordiske land og de nærmeste allierte. Det er helt avgjørende at CAOC er fullt ut bemannet, for å kunne operere flyaktiviteten og virke avskrekkende for russerne og andre.

I tråd med FFI-rapporten Personellets preferanser for bosted (2023) og Forsvarsanalysen 2025, er vi kjent med at Forsvaret har utfordringer med å få tilgang på nok personell med rett kompetanse og med å rekruttere og beholde personell i distriktene. Dette i en tid hvor Forsvaret er kritisk avhengig av geografisk mobilt personell for å sikre kompetanseflyt.

Vi har forholdt oss til beregningene om 200 norske stillinger og rundt 150 eksperter fra NATO i den daglige driften. I tillegg ytterligere 150 personer som forsterkning i krise, krig og under øvelser, slik at fulloppsatt organisasjon vil være opp mot 500 personer for å drive høyintense operasjoner hele døgnet. Disse skal arbeide, bo og leve i nærmiljøet til luftoperasjonssenteret.

Legges senteret til Rygge, vil det ha et arbeidsmarked på over 1,5 millioner innen 1 time reisevei, med kort vei til flyplasser, ferjer og de tettbefolkede områdene i Norden. Rygge har dermed det beste utgangspunktet for pendling for både nasjonale og internasjonale kompetansepersoner.

En samlokalisering ved Rygge vil gi tilgang til attraktive boområder og godt utbygd sivil infrastruktur, herunder tilgang til internasjonale skoler, toppidrettsskoler og andre tilbud, og mange byer og bygder å velge mellom for alliert personell å bosette seg med sine familier. I tillegg har Rygge nærhet til viktige ambassader i hovedstadsområdet.

Gjennom mediene er vi kjent med at Luftforsvaret, NATO og våre nordiske allierte mener at Rygge vil gi bedre tilgang på kvalifisert bemanning, både norsk og utenlandsk.

Rygge sikrer bærekraft og geografisk mobilitet

Vi vet at Forsvarsdepartementet og forsvarssektoren har ambisjoner om å løse sine oppgaver i tråd med FNs bærekraftsmål. Ifølge rapporten Pendle- og flyttemønsteret i Forsvaret (2023), fører ukependling til betydelig reisevirksomhet og dermed også klimagassutslipp. Uansett har forsvarspersonalets pendle- og flyttemønster betydning for sektorens miljø- og klimaavtrykk.

Et nordisk luftoperativt senter vil ha ansatte fra alle de nordiske landene. Rygges beliggenhet, med nærhet til tog og flyplass både på Gardermoen, Torp og Landvetter, er ideell for pendling og det beste alternative for å sikre geografisk mobilitet og bærekraft.

Den øvrige aktiviteten på Rygge flystasjon, herunder den amerikanske tilstedeværelsen, gir god synergieffekt og et godt rekrutteringsgrunnlag for personell. Det svarer godt ut NATOs krav om effektiv bemanning. Amerikanerne skal investere mye på Rygge de neste årene og ser på Rygge som en viktig NATO-base.

En sak som forener

Vi vil avslutningsvis understreke at dette er en sak som forener på tvers av partier, kommune- og fylkesgrenser, organisasjoner og næringsliv på Østlandet. Østfoldrådet, Østlandssamarbeidet, Osloregionen, Mossregionen og Folloregionen interkommunale politiske råd er blant de som stiller seg bak at det beste for Norges, Nordens og NATOs sikkerhet er å etablere luftoperativsenteret på Rygge.

Oppsummert:

Hvis NATOs krav skal ligge til grunn, hvis det er maktpåliggende å etablere CAOC raskt på grunn av dagens sikkerhetspolitiske situasjon, hvis det er viktig å bruke forsvarsmidlene best mulig, hvis man skal løse Forsvarets bemanningsutfordringer på en bærekraftig måte og hvis hele Nordens NATO-grense skal ivaretas, så er vårt klare budskap at Rygge er det eneste riktige valget som lokasjon for NATOs nordiske luftoperative senter.

Vennlig hilsen

Sindre Martinsen-Evje, fylkesordfører i Østfold

Simen Nord, ordfører i Moss

René Rafshol, ordfører i Råde

Reidar Kaabbel, ordfører i Våler

Tom Anders Ludvigsen, ordfører i Vestby

Dokumentet er elektronisk godkjent